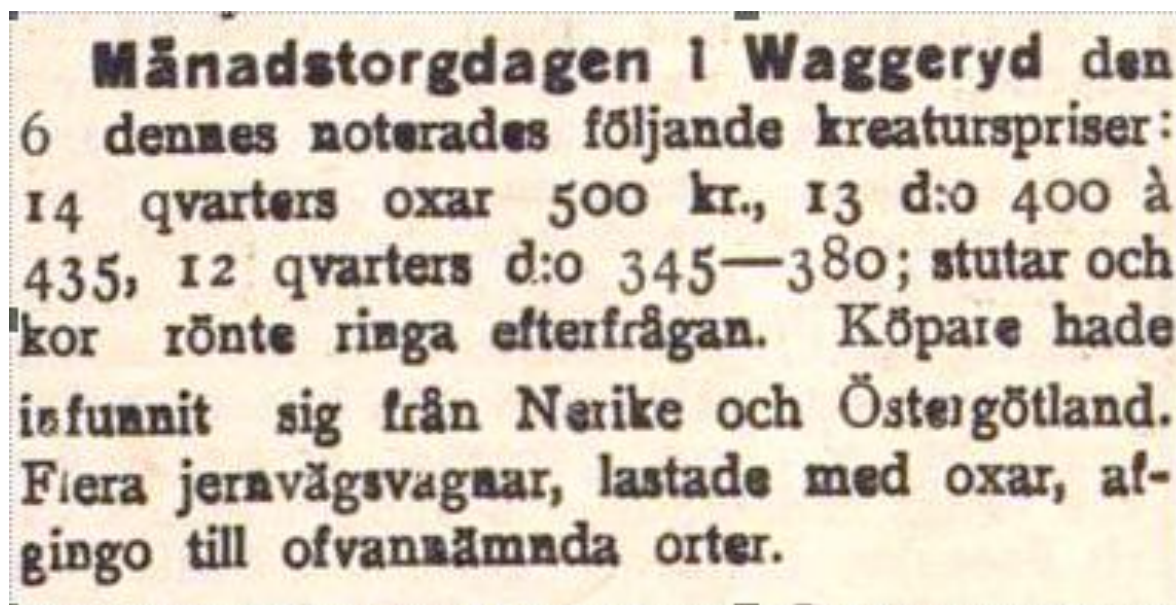

Gamla Waggeryd

Lite historia om Östra torget

De flesta av de gamla husen omkring Östra torget i Waggeryd har försvunnit. Miljön ska nu förändras ännu mer eftersom huset på Storgatan 45 är inköpt av kommunen och troligen också ska rivas.

Torget har haft sitt namn i 120 år. Meningen från början var att det skulle bli en handelsplats, men det blev aldrig som de styrande i gamla Waggeryd hade tänkt sig. Visst har torget ibland tjänat som handelsplats, men genom åren har platsen inte använts speciellt mycket som en sådan.

Månadstorgdagen i Waggeryd den 6 dennes noterades följande kreaturspriser: 14 kvarters oxar 500 kr., 13 d:o 400 à 435, 12 kvarters d:o 345—380; stutar och kor rönste ringa efterfrågan. Köpare hade iafunnit sig från Nerike och Östergötland. Flera jernvägsvagnar, lastade med oxar, afgingo till ofvannämnda orter.

Annons från 1903 om torghandel. Oxarnas omfång mättes i kvarter med hjälp av en kedja.

Östra torget var privatägt i många år. Waggeryds store man i början av 1900-talet hette August Svensson och var den som 1897 startade Waggeryds Träförädlingsfabrik, som låg där de nya husen i kvarteret Tor är byggda. Senare blev August bankdirektör för Sydsvenska Kredit AB, som hade sin verksamhet i det gamla bankhuset utmed Storgatan. August Svensson hade köpt torget för 250 kronor av Johan Andersson, Lyckorna och hans tanke var att skänka torget till municipalsamhället. Det hann inte ske innan August avled 1924. Änkan, Rebecka Svensson, erbjöd samhället att köpa torgplatsen för 3000 kr, det var i oktober 1926. En kommitté med Valter Svensson (son till vagnfabrikören C. Svensson), Svante Larsson och E. G. Gustafsson ("Ernst i Sanna") tillsattes för att förhandla med fru Svensson. Man tyckte att 3000 kronor var för dyrt men köpte några år senare området för 2000 kronor, vilket idag motsvarar drygt 60 000 kronor.

August Svensson, som ägde Östra torget

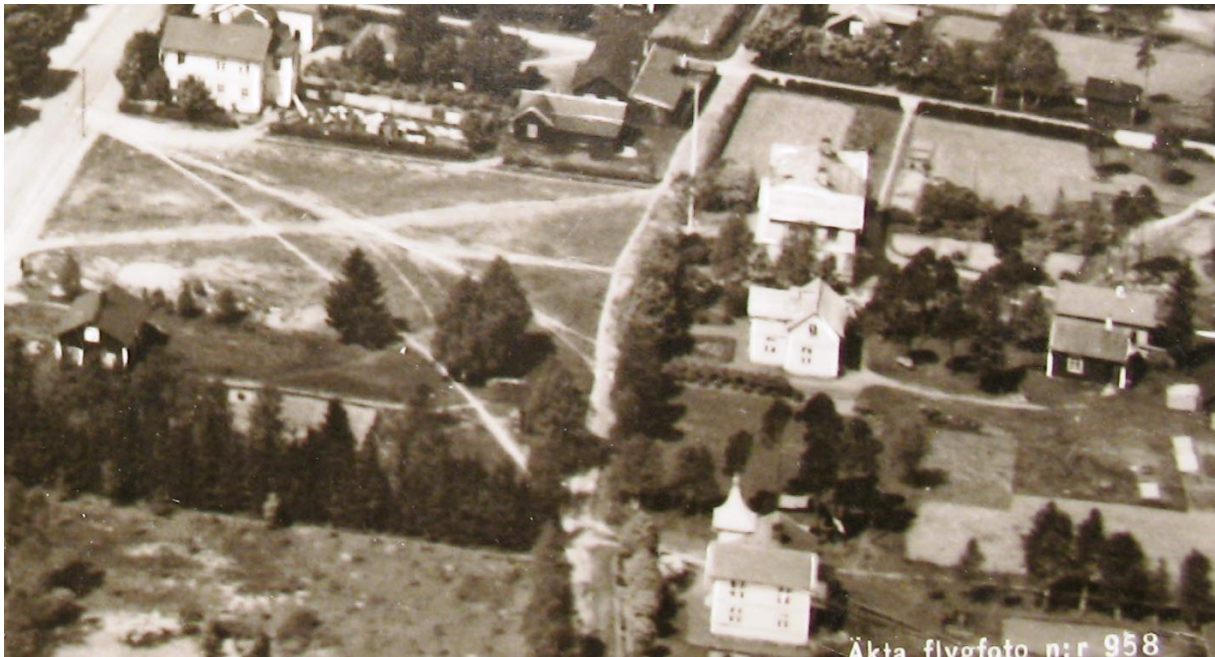
Rebecka Svensson sålde torget till samhället

De första tjugo åren av 1900-talet lär det ha sparkats en hel del fotboll på torget och 1911 skulle Hjalmar Branting tala där. Men den gången var det så varmt så det politiska mötet fick flytta ut i skogen. Torget fortsatte under resten av 1900-talet att användas till politiska möten, bland andra har Olof Palme varit där och talat. Olika typer av demonstrationer har ägt rum på platsen och ibland har den använts till frikyrkliga tältmöten. Julen brukade också dansas ut där.

Freds demonstration på Östra torget medan första världskriget pågick. Foto från 1917.

Byggnaderna omkring torget

Vykortet från 1930-talet visar Östra torget med kringliggande hus. Till höger ses nerifrån räknat tornhuset Brorsdal, Mamreslund 2 och Annelund. Till vänster utmed Storgatan ses Skänkelund hitom torget och längst upp till vänster på bilden ses Sandhem 5, som huset hette då. Det är det enda av de fem husen som fortfarande står kvar. Mellan Brorsdal och Mamreslund 2 tillkom 1939-40 ett nytt hus, det fick senare adressen Timmermansgatan 3. Huset finns kvar än idag men nu med adressen Ekgatan 3.

Man noterar två uthus längst till höger på bilden. Det lite mindre av dem ligger på tomten Mamreslund. Där kan man säga att färgfirman Syntema startade i och med att firmans grundare, Yngve Ågren, växte upp på Mamreslund och började sin verksamhet där i liten skala. Målaryrket hade han lärt sig hos Erik H. Andersson.

Det något större uthuset tillhör Annelund. Där startade Erik Bengtsson sin Radio- och TV-firma på 1950-talet och där höll hans bror, Gustaf Bengtsson, på med bildhuggeri några år tidigare. För cirka 100 år sedan fanns en vagnfabrik på tomten Annelund. Den kanske hade sin tillverkning i denna byggnad. Vagnmakaren hette John Nystrand, han blev på 1920-talet verkmästare på Vaggeryds Vagnfabrik AB. John var far till bland andra Rune Nystrand, som var en känd skolvaktmästare och dessutom lagledare i WIK, när fotbollslaget var som bäst år 1956.

John Nystrand

Två vägar ses på vykortet. Längst till vänster Storgatan och i mitten den väg som idag heter Torggatan. Till vänster om Torggatan längst upp i bilden ligger två uthus. Det som ligger närmast tillhörde när bilden togs Anton Kjellerstedts tomt. När bönderna kom för att handla hos Kjellerstedt ställde de sina hästar där.

Uthuset längs med Torggatan var Carl Johan och Alexius Anderssons första vagnverkstad, i byggnaden fanns också en måleriverkstad. Bröderna Andersson byggde 1909 en ny verkstad mellan Karlavägen och Smedjegatan, så vad som var i byggnaden när bilden togs är okänt.

Gustaf Albert Bromans måleriverkstad (målareverkstad) till höger och vagnverkstaden till vänster. Längst till vänster står Valter (son till Alexius), Alexius och Carl Johan Andersson. Foto från 1908, lämnat av förra distriktsköterskan Karin Andersson, fru till Valter Andersson.

Brorsdal

Brorsdal, på vars tomt en del av Furugården ligger idag. Fotot från omkring 1912 är taget från Östra torget. Från vänster: Elin, Alvar, Bror, Oskar och Hulda Nilsson. Till höger: Levin Johansson och Elise Johannesdotter från Åker. Hulda Nilsson och Levin Johansson var syskon och Elise var deras mor. Fotot är lånat av Elin Nilsson.

En del Vaggerydsbor kanske fortfarande minns tornhuset Brorsdal, som byggdes 1906 av Sixtus Andersson från Rolstorp, Svenarum. Denne flyttade 1911 tillbaka till Rolstorp och huset övertogs då av Levin Johansson. Han startade senare en möbelaffär på Fabriksgatan. Levin ägde huset till 1923. Hulda och Oskar Nilsson med barn, vilka ses på bilden ovan, bodde i huset 1909-1915. De flyttade senare till Götafors. Oskar Nilsson startade ett kafé och sonen Bror Nilssons kiosk, "Brolles", är ju bekant för många Vaggerydsbor.

Från 1923 ägdes huset Brorsdal av snickarmästaren Justus Johannesson och hans hustru Vilhelmina Karolina, född Värn. Justus var bror till byggmästaren Oskar Johansson. Denne bodde också i huset med sin familj 1923-26. Justus Johannesson avled 1941, men hans änka bodde kvar och hade som hyresgäster Ingeborg och Valter Gustafsson med familj ("Valter målare"). Huset ägdes senare av Sigrid ("Sigrid i Besås") och Konrad Gustafsson. Konrad var skomakare och hade sin verksamhet i ett uthus på gården. Som hyresgäster hade de bland andra familjen Selma och Sven Nordh. Även Gerd och Karl Gustaf Högberg med familj har bott där.

Sist boende i huset Brorsdal var Anna Alm och sonen Evald. Huset revs på 1960-talet och hade då adressen Timmermansgatan 4.

Mamreslund 2

Mamreslund 2 på ett foto från 1970. Huset, som revs på 1970-talet, låg utmed nuvarande Torggatan men då var adressen Östra Torget 3. Personerna är Ingegerd Ågren och Yngve Ågren (sittande).

Förklaringen till att huset hette Mamreslund nummer 2 är att det fanns ett annat Mamreslund, byggt 1902 av hovslagaren Wilhelm Gustafsson på nuvarande adressen Storgatan 57. Ovanstående hus byggdes 1904-05 av Johanna Sofia och Karl Ågren, födda i Hylletofta. Huset byggdes upp av timmer från Hylletofta.

Paret Ågren hade tre barn, de två söner, Reinhold och Gereon, flyttade från Waggeryd, medan dottern Hilma gifte sig med smeden Algot Svensson. Hilma och Algot är föräldrar till bland andra hantverkarna Bertil och Yngve Ågren, vilka tog sitt efternamn efter sina morföräldrar.

Karl Ågren blev änkeman 1941 och avled 1953. Ingegerd och Yngve Ågren med dottern Ingrid och Ingegerds son, Per Ljungberg, tog över huset och bodde där en bit in på 1970-talet. De flyttade då till sitt nybyggda hus på samma tomt men med framsidan mot Ekgatan. För att få plats med det nybyggda huset styckades också en bit från Bertil Ågrens tomt. Adressen är Ekgatan 5. En del av tomten Mamreslund 2 fick styckas av för att Ekgatan skulle få plats.

Ekgatan 3 (Timmermansgatan 3)

Östra torget februari 2022. Ekgatan 3 är det vita huset. Längst till höger det förra kommunalhuset, som på 1960-talet ersatte det gamla huset Skänkelund. I mitten Furugården, där stod huset Brorsdal.

Nuvarande Ekgatan 3, tidigare Timmermansgatan 3, byggdes 1939-40 av Hilma och Algot Svensson, vilka sedan bodde i huset hela livet. Deras son Bertil Ågren (eller Bertil Svensson som han hette då) med hustru Majken hyrde där efter giftermål år 1942. Sonen Bengt föddes 1946. Majken och Bertil tog över huset på 1960-talet efter Algots död.

På gården uppförde Yngve och Bertil Ågren en verkstad, där de i var sin del ägnade sig åt sina respektive specialiteter. Bertil blev en känd träkonstnär och Yngve startade som sagt färgfirman Syntema.

Annelund

Bild på Annelund med skylt Olivia Andersson - damskrädderi. Fotot är taget före 1913. Det är troligt att de sittande personerna är byggmästaren Klaes Teodor Svensson, hans hustru Amanda Karolina och deras två döttrar.

Annelund byggdes 1904 av Klaes Teodor Svensson. Han var byggmästare bland annat när Betelkyrkan byggdes 1913. Olivia och Karl Andersson, senare med efternamnet Ader, bodde i huset till 1913. Olivia hade de åren sitt damskrädderi där, hennes kända skrädderi låg efter 1929 på nuvarande Östergatan 7. Predikanten Bengt Gustafsson köpte Annelund år 1915. Huset revs 1973. Vill man veta mer om de verksamheter som funnits där kan man läsa i boken *Från Vaggeryd till Vaggeryd, del 1, sid. 160-162*.

Många familjer hyrde i det stora huset. Vaggeryds kände möbeldesigner, Yngve Ekström, bodde som liten pojke några år i huset och har berättat att det ständigt hördes ljud från alla industrier och smedjor som låg i närheten. Trots att Yngve inte var så gammal fick han hjälpa till att putsa hjulekrarna på de vagnar som John Nystrand tillverkade i sin verkstad på gården.

Skänkelund

Ungdomsgång framför Skänkelund 1930. Från vänster: Jerker Söderström, Sven Svensson ("Sven i Sventa"), Våge Hermansson, Stig Johansson ("Stig på Konsum"), Gunnar Jönsson och John Gustafsson, ("John grynkorv"). Fotot är taget från Storgatan. Man skimtar tornhuset Brorsdal till höger.

Det allra första huset som byggdes vid Östra torget var Skänkelund. Det uppfördes 1886 och plockades ner 1961. Enligt uppgift fick Johan Gustavsson huset till skänks, därav namnet. Orsaken var att han stannade kvar i tjänst hos Johanna Svendsdotter på Lyckorna, när hon blev änka 1879. Han hade annars tänkt emigrera. 1903 flyttade Johans syster Justina dit för att hushålla åt honom. Omkring 1940 blev huset bibliotek och var så till 1953. Vaggeryds köping byggde på 1960-talet ett kommunalkontor på platsen. Byggnaden blev senare ett företagshus.

Östra torget med kommunalkontor, tidigt 1970-tal.

Sandhem 5

Bilden visar speceri- och diverseaffären Jonasson & Johnson. Framför huset står Gustav Jonasson, en av ägarna. Till höger Östra torget. Foto från 1920-talet, lämnat av Anette Axelsson.

Sandhem 5, nuvarande adress Storgatan 45, byggdes 1910 av Carl Johan Andersson, "Johan på Dalen". Det fanns då några andra hus som hette Sandhem. Sandhem 1 är det hus som idag har adressen Storgatan 39. Redan från början fanns en speceriaffär i ovanstående hus. Den drevs av Carl Johans bröder, Ivar och Leander Andersson. Speceriaffär fanns sedan kvar in på 1960-talet. Efter bröderna Andersson ägdes den av Thomas Johnson och Gustaf Jonasson, sedan i över 30 år av Anton Kjellerstedt och slutligen av Bertil Segelström. Därefter har där varit andra typer av affärer. Idag har Mötesplats Vaggeryd sin verksamhet i huset.

Bilder till bildspel

Sandhem 5, nuvarande Storgatan 45. Personerna är Carl Johan och hans hustru Thyra med barnen Dagmar, Tore och den minsta, Britta, i kärran. Speceriaffären låg på första våningen och Carl Johan Andersson med familj bodde på andra våningen. Foto från cirka 1916, lånat av Thyras och Carl Johans barnbarn, Anita Höistad.

Annie och Anton Kjellerstedt i sin affär 1931

Annelund 1970. Foto Folke Gustavsson.

Tora och Bengt Gustafsson, vilka ägde Annelund i omkring 50 år från 1915.

Framför Annelund ses Gunnar Jönsson samt Gustaf, Erik och Sven Bengtsson, dessa tre var söner till Tora och Bengt Gustafsson. Gunnar var son till häståkaren Axel Jönsson, som bodde i Annelund med sin familj och hade stallar på gården. Observera personerna innanför fönstret. Foto från 1928.

Foto på Skänkelund från 1920. Johan Gustavsson och hans syster Justina.

Interiörbild från biblioteket som fanns i Skänkelund.

Foto 1952.